

Darbs ar Rūdolfu Blaumaņa lugu “Skroderdienas Silmačos”

1. uzdevums

Strādājiet grupā!

Noorganizējiet prāta vētru!

Noskaidrojiet, kā jūs izprotat vārdu “populārs”!

Pierakstiet visas idejas!

2. uzdevums

Strādājiet grupā!

Izveidojiet populāru kultūras darbu sarakstu:

- grāmatas;
- teātra izrādes;
- spēlfilmas;
- gleznas u. c.!

3. uzdevums

Izpēti vārda “populārs” nozīmes!

Populārs -s, -ais;. -a, -ā;

1. Tāds, kas daudziem vai visiem:

- ir zināms;
- izraisa interesi,
- saista uzmanību.

2. Viegli saprotams, uztverams.

Avots: LLVV

4. uzdevums

Strādājiet grupā!

Pārskatiet savu sarakstu!

Vienojieties:

- vai visi jūsu sarakstā esošie darbi atbilst vārdnīcas skaidrojumam;
- kurai nozīmei jūsu izvēlētie darbi atbilst vairāk;
- kura mākslas veida darbi jūsu sarakstā ir pārsvarā;
- vai jūsu sarakstā vairāk ir:
 - ✓ klasikas darbu,
 - ✓ laikmetīgo darbu;
- kādā proporcijā jūsu sarakstā ir
 - ✓ latviešu kultūras darbi,
 - ✓ pasaules kultūras darbi!

5. uzdevums

Strādājiet grupā!

Pārrunājiet klasē:

- ko var secināt no atbildēm uz iepriekšējā uzdevuma jautājumiem;
- vai viegli saprotams vienmēr ir daudziem vai visiem zināms;
- kas nosaka darba popularitāti;
- vai populārs vienmēr ir augstvērtīgs!

6. uzdevums

Strādāji grupā! Veiciet klasē aptauju par Rūdolfa Blaumaņa lugu “Skroderdienas Silmačos” iepazīšanas pieredzi!

1. tabula. Aptauja par R. Blaumaņa lugu iepazīšanas pieredzi

Apgalvojums	Es jā/nē	Klasē (skaits)
Es esmu lasījis R. Blaumaņa lugu “Skroderdienas Silmačos”.		
Es esmu redzējis iestudējumu kādā no Latvijas teātriem.		
Es esmu noskatījis kādu no iestudējumiem Latvijas TV pārraidēs.		
Es esmu dzirdējis par lugu no vecākiem, skolotājiem, reklāmām utt.		
Šis darbs man nav zināms.		

Apkopo rezultātus!

Uzraksti 1 teikumā secinājumu par atbildēm uz aptaujas jautājumiem!

7. uzdevums

Pārlicinies, vai tu zini lugas saturu!

Atbildi uz jautājumiem!

Meklē atbildes apstiprinājumu dotajos citātos (skatīt 3. tabulu)!

Pēc uzdevuma pabeigšanas salīdzini savas atbildes ar klasesbiedru atbildēm!

Ja nepieciešams, ieskaties lugas tekstā!

Pieejams: <https://www.letonika.lv/literatura/Reader.aspx?r=164>

2. tabula. Jautājumi par R. Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos” saturu

Jautājums	Mana atbilde	Citāts, kas to apliecina (ieraksti citāta numuru)
Kā R. Blaumanis strukturē lugu?		
Cik dienas notiek lugas darbība?		
Kā raksturota Silmaču saimniece Antonija?		
Ar ko nodarbojas Tomuļmāte?		
Kādus viesus gaida Silmačos?		
Kāds ir Bebu mātes netikums?		
Ar ko apmainās Rūdis un Kārlēns?		

Literatūra. 9.8. Spēle. Kāpēc noteikti darbi literatūrā – gan klasiskajā, gan laikmetīgajā – kļūst populāri; vai popularitāte un mākslinieciskā vērtība vienmēr ir līdzsvarā?

Jautājums	Mana atbilde	Citāts, kas to apliecina (ieraksti citāta numuru)
Ko Joske piesola Pindacīšai par Joskes un Zāras attiecību noklusēšanu?		
Kuru no ziņgēm Rūdis un Kārlēns nevar saskanīgi nodziedāt?		
Kāpēc jaunais saimnieks Alekss ir nelaimīgs?		
Kas vieno Antoniju un Dūdaru?		
Kāpēc Ābrams ir uzlīdis uz krāsns?		
Kurš pāris lugā simbolizē laimīgu ģimeni?		
Kāds pāridarījums ir jāpiedzīvo leviņai?		
Cik un kuri pāri lugas beigās apprecas?		

3. tabula. R. Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos” citāti

Nr. p. k.	Citāti pamatojumam
1.	KĀRLĒNS (<i>nolēkdams pie malas</i>) Ujā, Bebu māt, ujā! Ja tu zinātu, kas man rokā! Tad tu man nelietu virsū ūdeni! Ujā, ujā! (<i>Uzlec bēgdams uz sola.</i>) Kādam pazuda, es atradu. (<i>Vicina gaisā pīpi ar lielu tabakas maku. Ievīna ar Pindacīšu atkal ienāk.</i>) Tā bija zem mana gultiņas matrača! Paskaties, Bebu māt! Maks šūts tieši no tādas drēbes kā tava jaka! IEVIŅA Tad jau būs Bebu mātes maks! Bebu māt, vai tu pīpē?
2.	PIČUKS (<i>Aucei</i>) Nopelnīsim! Mēs esam divi jauni cilvēki! Mēs saņemsim lielu algu. Es strādāšu tik smagi kā zirgs!... Ā, cik man daudz spēka!... Mēs taupīgi dzīvosim. Bet to puiku, to mēs... Tu viņam uzaudīsi smalkus krekliņus. Smalkus un baltus krekliņus kā ievas ziedus. Es viņam no kviešu salmiem nopīšu tādu skaistu, mazu platmalīti... Un tad viņš staigās... un viņš būs tikpat sārts un tīrs, un paklausīgs kā mazā Tonija. Un actiņas viņam tā mirdzēs! Un visi sacīs: Skat, kas tiem Rudzišiem par labu dēlu! Ak, un tad... un tad...
3.	IEVIŅA Šodien ir pirmdiena. Otrdien, trešdien, ceturtdien, piektdien, sestdien – 5 dienas! Svētdien ir Zāļu diena. Tad būs jālīgo, un Jāņa dienas vakarā Alekss jau būs saimnieks.
4.	RŪDIS Mani ir blēdīgi! Es to dziesmu dziedu nedaudz savādāk. Savā veidā, kā saka. (<i>Rūdis izvelk no kabatas grāmatiņu un uzšķir to.</i>) Te...Te viņa uzrakstīta!
5.	KĀRLĒNS Uzmini, Rūdi, – kas man te krūzē? RŪDIS (<i>cigareti atkal iebāzdam mutē</i>) Uzmini, kas man zobos? KĀRLĒNS Ā!...Ja dosi papirantu, tad došu padzert no krūzes. Paskaties! (<i>Kārlēns dod viņam krūzi. Rūdis dzer.</i>) RŪDIS Va, pagāns! Tā jau ir misa! Cik garšīga! Dod vēl drusku! KĀRLĒNS Papirantu!
6.	Lugā ir 3 cēlieņi un 6 bildes jeb ainas.

Nr. p. k.	Citāti pamatojumam
7.	ANTONIJA Toreiz arī viss tā savādi sanāca. Tu savainoji savu kāju. Visi sacīja, ka tev kāju griezīs nost. Māte dusmojās, kad es tevi pēc tās nelaimes vēl pieminēju. Kad vecais Silmačs atnāca, tad māte tik ilgi runāja, tik ilgi runāja, kamēr es... Saprotams, tā nebija tikai viņas griba vien. Tā bija arī mana griba. Man gribējās būt par lielu saimnieci. Un tā es tevi pametu. Bet tici man, es bieži par to esmu rūgti raudājusi!
8.	ALEKSIS Vai zini, Elīn, man arī nemaz nav jautri. <i>(Pauze.)</i> Es visu laiku domāju... domāju... ka varētu kaut kur aizbēgt. <i>(Pauze.)</i> Jo tuvāk tā diena nāk, jo dīvaināk jūtos... Es nezinu, kas notiks.
9.	PINDACĪŠA Protams, ka patīk! Skaista un vēl diezgan jauna. Es domāju, viņa nav vecāka par Aleksi. TOMULĪŠA Bet tomēr ir jau lietota. PINDACĪŠA Tā jau nu gan ir. Laikam 7 vai 8 gadus dzīvoja kopā ar veco Silmaču. TOMULĪŠA Un bērns viņai arī ir. PINDACĪŠA Jā, bet viņai ir mājas! Un cik daudz mantas! Viss kaut kas. (..)
10.	KĀRLĒNS Tas bija briesmīgs pērkons. RŪDIS Jā, zibeņi lidoja uz visām pusēm. Man arī gandrīz iespēra zibens! Skaties, arī vainadziņu viņš saminis! Neuzmanīgs kā lācis! <i>(Paceļ pīto vainagu un pakar to pie mucas balsta.)</i>
11.	JOSKE Ak, mīļā leviņas māt, viņš jau man pārāk daudz ko neļauj. Nestāsti!. Es... es tev par to iedošu šujamo adatu. PINDACĪŠA Ak tad tev ir svarīgi, ka es nestāstu! Labi, ka es to zinu. Tagad tu nevari nedot. Es nestāstīšu, ja tu iedosi man skaistu lakatu. JOSKE Ā, tu māki prasīt! PINDACĪŠA Kad žīds adatu sola, tad baļķis jāprasa. Dosi lakatu? JOSKE Man tagad nav tādu lakatu. PINDACĪŠA Nu gan tu melo. Nestrīdēsimies! Dod man batista lakatiņu! Manai meitai vajag.

Nr. p. k.	Citāti pamatojumam
12.	RŪDIS Tātad Silmačos tomēr būs kāzas! Un vēl manam meistaram! Vai man par to nav jāpriecājas un jāsauc urā? PIČUKS Divi jaunie pāri! Laimīgas skroderdienas! ĀBRAMS Lūdzu, esiet precīzi: – trīs jaunie pāri! Mans Joske arī dabūs sievu!
13.	ELĪNA Šodien atvedīs abas šujmašīnas. TOMULĪŠA Ujā, tad jau te nebūs vietas! Te būs apmēram 10 svešu cilvēku! Skroderi, Bebene, es – ārprāts! Un šajā istabā abi šūs? ELĪNA Pie viena loga šūs Dūdars, pie otra žīdiete.
14.	ĀBRAMS Viņi taču nebūs tik dumji un nebučosies, kad es redzu! PINDACĪŠA Būs gan tik dumji. Tev jāpaslēpjas! Uzkāp tur uz krāsns! Es tev kaut ko aizklāšu priekšā. Tā tu labi varēsi redzēt.
15.	TOMULĪŠA Nē, patiešām! Nebūs jau pirmais, kam es labu daru.(..) TOMULĪŠA Jā, es jau nu tos stipros, vecos vārdus... skaitu. Tie palīdz. Un tad to ūdeni. Nez kā būtu ar Aleksi?

8. uzdevums

Kāpēc luga “Skroderdienas Silmačos” ir populāra?

Uzraksti savu viedokli (60–70 vārdi)!

9. uzdevums

Izlasi informāciju!

Kādi ir lugas popularitātes iemesli?

Uzraksti katra vērtējuma galveno domu!

Raksti saviem vārdiem!

Izmanto vārdnīcu www.tezaurs.lv neskaidro vārdu noskaidrošanai!
Lasot atzīmē vietas, kuras varētu būt noderīgas galvenās domas formulēšanā!

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

Nākamajā rītā pēc pirmizrādes avīzē “Dienas Lapa” bija publicēta naidīga recenzija. Šī recenzija lugu atzina par nederīgu. “Lamu vārdu un trokšņu “Silmaču skroderdienās” ir ļoti daudz,” rakstīja literatūrkritiķis Jānis Asars.

“Visa luga ir salikums no dažādiem nesaderīgiem skatiem... (..) Visa luga sastāv no vecām, Blaumaņa darbos jau agrāk redzētām idejām. Tie ir agrāko ideju pārpalikumi. Varbūt luga ir brīdinājums, ka autors vairs nespēj radīt neko nopietnu. Varbūt viņš visu jau ir uzrakstījis!”

Asars kritizēja Blaumani, bet komponists Emīls Dārziņš analizēja mūziku. Dārziņš bija noskatījies otro “Silmaču” izrādi 6. februārī. Zāle bija gandrīz pilna. Emīls Dārziņš rakstīja: “Šajā lugā ir 23 mūzikas un dziedamie gabali. No sākuma mēs godbijīgi aplūkojām šo lielo skaitli programmā. Bet cieņa pazuda, kad pārlicinājāmies par dažu dziesmu īsumu.

Es biju gaidījis vairāk... Es negaidīju neko lielisku vai māksliniecisku. Es gaidīju kaut ko latvisku. Bet nekā!

Būmaņa melodijas nav tik latviskas kā Blaumaņa valoda. Blaumaņa valoda ir latviešu tautas valoda. Tajā ir visas būtiskākās latviešu valodas pazīmes...”

Tālāk Dārziņš uzskaita tās dziesmas, kuras Būmanim izdevušās vislabāk. Dārziņš secina, ka “komponistam ir īpaša spēja tēlot komisko un drastisko”.

Pieejams: <https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/100-latvijas-pirmizrades/rudolf-a-blau-mana-skroderdienas-silmacos-visvairak-speleta-luga-l.a84320/>

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

“Skroderdienas” ir visvairāk iestudētā latviešu luga. Luga atrodas Latvijas profesionālo teātru repertuāros bez pārtraukuma kopš 1955. gada. “Skroderdienu” popularitāti nav mazinājis izcilu interpretāciju trūkums. Ir bijuši slaveni iestudējumi, tomēr interpretāciju mākslinieciskā izcilība nekad nav bijusi svarīga. Lugas popularitāti nemazina arī fakts, ka latvieši parasti snobiski attiecas pret izklaides repertuāru. “Skroderdienas” pieder pie populārā teātra, nevis mākslas jeb elitārā teātra. To atzina visi, arī Blaumanis pats. Tomēr “Skroderdienas” publika pieņem bez jautājumiem. Vienalga, kādas tās kuru reizi sanākušas. Īstenībā “Skroderdienas” jau sen vairs nav tikai teātra izrāde. “Skroderdienas Silmačos” bija Blaumaņa 3. komēdija. To 1. reizi uzveda 1902. gadā. Kritika lugu vērtēja ļoti negatīvi. Vispazīstamākais kritiķis ir Jānis Asars. Viņš recenzijā lugu nosauca par veciem pārpalikumiem, kas piemēroti tikai krogiem. Asars pareģoja, ka “Skroderdienas” ir Blaumaņa radošās karjeras beigas. Asars rakstīja, ka Blaumanis neko būtisku vairs nespēs uzrakstīt. (..) “Skroderdienu” jautājumā recenzenti bija vienās domās. Viņiem piekrita arī skatītāji. “Skroderdienas Silmačos” uz skatuves izrādīja tikai 3 reizes. 1902. gadā tas latviešu teātra statistiskā nebija slikts rādītājs. Tomēr tas liecina par publikas vienaldzību. Pēc neveiksmīgās “Skroderdienu” pirmizrādes Blaumanim pat vajadzēja sevi publiski aizstāvēt. Viņš presē skaidroja, ka radīt vieglu izklaidējošu gabalu bija viņa mērķis. Taču publiku šis arguments neiepriecināja.

Lugas statuss mainījās tikai pēc tam, kad 1908. gadā Blaumanis Somijā nomira. Blaumaņa piemiņas pasākumi viņu ātri padarīja par klasiķi. Bet klasiķiem nozīmīgi kļūst arī maznozīmīgie darbi.

Zane Radzobe, teātra kritiķe

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

(..) teksts ir veidots 3 līmeņos. Tās ir 3 neatkarīgas zīmju sistēmas, kuras savā starpā reti mijiedarbojas. Šīs 3 sistēmas ļauj “Skroderdienas” daudzveidīgi interpretēt. Pirmo lugas līmeni katrs teātri mīlošs latvietis zina no galvas. Silmaču māju saimniece Antonijagrib precēt savu strādnieku Aleksi. Bet Alekss mīl kalponi Elīnu. Kāzām gatavojas gan mājas ļaudis, gan atbraucēji. Palīdzēt darbos ierodas sarunātas kalpones, šuvēja, drēbnieks un daži apkārt ceļojoši ebreju tirgotāji. Visi šie tēli kopā veido “Skroderdienas Silmačos” kā muzikālu pārpratumu komēdiju. Sižetu šajā žanrā veido pārpratumi un maldīšanās. Lugas centrā atrodas 3 pāri, kam dažādu iemeslu dēļ ir grūtības attiecībās. “Skroderdienu” īpatnība ir tāda, ka katram pārim autors ir piešķīris citas pazīmes. Elīna un Alekss ir melodramatiskais pāris. Viņu mīlestībai traucē nejaušības. Viņi ir bikli pēc rakstura. Elīna un Alekss katrs atsevišķi klusi cieš.	
Antonijas un Dūdara līnija ir dramatiska. Viņus vieno kopīga sāpīga pagātne. Viņu jūtas lugas darbības laikā ir pretrunīgas. Abu attiecības rāda, ka dzīves problēmām ir sociāli un psiholoģiski iemesli. Savukārt Zāra un Joske ir komiskais pāris. Šīs 3 mīlas līnijas papildina daudzas papildlīnijas. Tā sauktās 3 vecenes – Bebene, Pindaciša un Tomuļmāte – rada baumas un intrigas. Viņu raksturs ļauj vairākas lugas ainas interpretēt kā vodeviļu. Vodeviļa ir izklaidējoša komēdija ar dziesmām un dejām. Auce un Pičuks attēlo ideālu laulību laukos. Savukārt pusaudži Ieviņa, Kārlēns un Rūdis izspēlē pieaugšanas stāstu. Viņi izmēģina visāda veida pirmās pieredzes. Pieaugšanas pieredze ir dramatiska viņiem pašiem, bet komiska visiem pārējiem. Skatītāji pusaudžos atpazīst sevi un citus.	

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

No estētikas viedokļa luga atgādina rasolu. (..)

Latviešu skatītājiem visos laikos ir patīcis zināt,
kā viņiem jāsaprot uz skatuves notiekošais.

Ir arī **lugas psiholoģiskais līmenis**. Blaumaņa lugā
tēli nevar visu pateikt runājot. Blaumanis zina,
ka luga ir sarežģīta. Lugai ir ierobežojumi. Lugā ir
9 galvenie tēli. Katram tēlam ir savs individuāls un
unikāls skatījums uz notiekošo. Taču katram nav
iespējams izteikt savu individuālo skatījumu tekstā,
nepārtraucot darbību. Tāpēc lugā ir daudz paužu.
Pauzēs aktieri var izspēlēt bez vārdiem to, ko tēli
neizsaka vārdos.

Lugas teksts ļauj lugu dažādi interpretēt.
Blaumanis visus lugas tēlus ir sakārtojis trijstūros
pa 3 tēliem. Daži tēli var piederēt pie vairākām
grupām. Piemēram, Antonija atrodas vienā trijstūrī
ar Aleksi un Elīnu, bet arī otrā trijstūrī ar Aleksi un
Dūdaru. Daži trijstūri ir kā koris, kas vienu ideju
izsaka vairākās atšķirīgās balsīs. Citos trijstūros
rodas sarežģīti konflikti. Katram no 3 tēliem ir sava,
no pārējiem atšķirīga patiesība. Konflikta gaita un
iznākums ir atkarīgs no psiholoģiskās saspēles. Visi
trijstūrī iesaistītie tēli ir atkarīgi cits no cita. Jebkuras
viena tēla izmaiņas automātiski liek pārējiem tēliem
piemēroties un reaģēt. Tēlu sākuma pozīcijas nav
pilnīgi skaidras. Piemēram, Antonija var Aleksi gan
patiesi mīlēt, gan uzskatīt par iegūstamu laupījumu.
Savukārt Antonijas jūtas pret Dūdaru var būt gan
kaislīga iemīlēšanās, gan vienaldzība, gan nepatika.
Tas ir slavenais krievu režisora Staņislavska modelis:
viens tēls darbojas, bet pārējie reaģē uz viņa darbību.
Šī saikne nav nejauša. Blaumanis kā modernists
līdzinās krievu rakstniekam Antonam Čehovam.
Staņislavskis atklāja šos principus, iestudējot
Čehova lugas.

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

“Skroderdienu” gadījumā šis modelis ir vēl sarežģītāks, jo darbība notiek vienlaikus 2 vai pat 3 darbības līnijās.

Lugai ir vēl **trešais – simboliskais – līmenis**. Darbības kulminācija “Skroderdienās” ir Līgo nakts. Blaumanis izmanto svētkus kā dramatisku rīku. Sižetam ir nepieciešams, lai mājā ienāktu sveši cilvēki. Ir nepieciešams, lai varoņi būtu brīvi no ikdienas darbiem un varētu pievērsties savu attiecību problēmu risināšanai. Turklāt vasaras saulgriežos drīkst neievērot sociālās normas. Drīkst lietot alkoholu. Tas sižetā ir svarīgi. Aiz reālistiskā līmeņa vasaras saulgrieži simbolizē pilnbrieda un auglības laiku.

Silmaču iemītnieki īsā laika posmā piedzīvo 3 kosmoloģiskos notikumus – bērna piedzimšanu, gatavošanos kāzām, senu rituālu. Psiholoģiskā līmenī katrs no šiem notikumiem liek tēliem izvērtēt savu līdzšinējo dzīvi. Tieši šis rituāls dod iespēju pārveidot realitāti, manīt savu dzīvi.

Māja latviešu kultūras tradīcijā nav tikai vieta. Tā ir pasaule. Cilvēki mājā ir ģimenes, sabiedrības, tautas un nācijas modelis. Antonija ir šīs ģimenes māte. Viņas funkcija ir apgādāt, aprūpēt. Svarīga ir tieši šī funkcija, nevis individuālas sievietes laime. Ģimenei vajag tēvu. Mājai vajag saimnieku. Bez tēva un saimnieka modelis nav pilnīgs. Alekss šai lomai neder. Viņš nav izgājis un lugas gaitā neiziet tādu iniciācijas procesu, kas viņu no dēla padarītu par tēvu. Tādēļ ģimenei ir vajadzīgs ienācējs no ārpuses.

Zane Radzobe, teātra kritiķe

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

“Skroderdienu” panākumi sākas 1955. gadā. Drāmas teātra mākslinieciskais vadītājs Alfrēds Amtmanis-Briedītis ierosina lugu iekļaut repertuārā. Nacionālā teātra jubilejas izdevumā “Latvijas Nacionālais teātris” Ieva Struka raksta, ka ar šo lēmumu teātris izglābis Blaumani no padomju cenzūras. Padomju vara dramaturgu Blaumani gribēja aizliegt. “Skroderdienas” bija eksperiments. Iestudējuma veiksmē atļāva iestudēt arī citas Blaumaņa lugas. Iestudēšanas laikā 1955. gadā gan teātris, gan padomju funkcionāri pret “Skroderdienām” izturējās ļoti uzmanīgi. Varbūt tieši tādēļ, ka “Skroderdienas” bija “tikai izklaides gabals”. Padomju iekārtā teātris tāpat kā citi masu komunikācijas līdzekļi bija ļoti iedarbīgs ideoloģijas izplatīšanas rīks. Mēģinājumos piedalījās pārstāvji no Kultūras ministrijas un Komunistiskās partijas Centrālkomitejas. Režisors Amtmanis-Briedītis cieta no depresijas. Viņš naktīs murgoja. Sēdēs visi sprieda, vai uz skatuves drīkst rādīt lugai obligātās “buržuāziskās zīmes”. Jāņu svinības, laulības gredzeni un kāzas bija novecojis sociāls rituāls.

Galvenā problēma 1955. gada “Skroderdienās” bija ideoloģiska problēma. Blaumaņa lugā nav konflikta starp kalpiem un saimniekiem. Amtmanis-Briedītis drošības pēc konfliktu “ieviesa”. Viņš iedeva Antonijas lomai Olgai Lejaskalnei. Radās būtiska vecuma grupu atšķirība. Blaumaņa Antonija bija ne vairāk kā 35 gadus veca. Aktrise Lejaskalne savukārt nesen bija nosvinējusi 50. dzimšanas dienu.

Iestudējums šo vecumu starpību īpaši uzsvēra. Tādējādi režisors pamatoja, ka starp Antoniju un par viņu daudz jaunāko Aleksi nekādas jūtas nevar pastāvēt. Kāzas ir tikai finansiāls darījums, kurā saimniece sev pērk vīru.

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

Pamazām “Skroderdienas” kļuva par specifisku kultūras pretošanās formu un nacionāliem svētkiem. <i>Zane Radzobe, teātra kritiķe</i>	
Jāņi ir viena no specifiskākajām latviešu kultūras tradīcijām. Jāņu tradīcija ir cieši saistīta ar kultūras identitāti. Svinēt Jāņus nozīmē parādīt savu latvietību. Jāņu svinēšanai ir nepieciešama īpaša telpa. Ir nepieciešama lauku vide ar ugunskuru un pļavu, kurā lasīt jāņuzāles. Jāņus svinēt pilsētā ir neiespējami. Tā ir problēma cilvēkiem, kam nav saiknes ar savām dzimtas mājām. Līdzīga problēma ir latviešu emigrantiem. Interesants ir fakts, ka daudziem trimdas latviešiem Nacionālā teātra “Skroderdienas” ir būtisks Latvijas apmeklējuma elements. Izrāde ļauj vismaz daļēji piedzīvot zaudētu kultūras tradīciju. <i>Zane Radzobe, teātra kritiķe</i>	
Katrs “Skroderdienu” iestudējums izspēlē ne tikai konkrētos, skatītājam pazīstamos notikumus. Tas ir arī stāsts par varoņu dzīvi no bērnības līdz vecumam. Tas ir stāsts par konkrēta aktiera vai aktrises radošo mūžu. Par dzīvi, kurā cilvēkam jāspēlē mainīgas lomas. Skatītājam šī “Skroderdienu” iezīme ļauj izjust to, ko Mārvins Karlsons sauc par spokošanos (<i>ghosting</i>). Es to tulkoju kā parādīšanos. Tas nozīmē, ka katra jaunā “Skroderdienu” skatīšanās reize liek atcerēties arī iepriekšējās reizes. Redzot vienu Antoniju, skatītājs vienlaikus atceras visas savā mūžā redzētās Antonijas. Izrāde nediskriminē tos skatītājus, kuru teātra pieredze un gaume atšķiras no laikmetīgā teātra.	

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

Izrāde iekļauj visus skatītājus, radot kopienu. Tas ir tipiski rituālam. Izrāde ļauj apzināties savu identitāti un sajūst piederību grupai. Tāpēc “Skroderdienas” nevar vērtēt. Tās var tikai izdzīvot. <i>Zane Radzobe, teātra kritiķe</i>	
“Skroderdienas Silmačos” ir viens no tiem darbiem, kas spēj gandrīz katram lasītājam izraisīt simpātijas. Luga rosina pārdomas par: - galvenajām dzīves vērtībām; - to, cik svarīga ir saskarsme ar citiem cilvēkiem; - to, cik nozīmīga ir atbildība par sevi un pārējiem. Nav iespējams dzīvot, nerēķinoties ar citiem. Dažreiz ir jāiemācās piekāpties un atzīt savas kļūdas un mal dus, lai neiznīcinātu savu un līdzcilvēku laimi. Blaumanis mīl cilvēkus un vienmēr cenšas tajos atrast labās īpašības. Tomēr viņš nemēģina padarīt savus tēlus pārāk pozitīvus, lai nepazaudētu cilvēcisko spēju kļūdīties un mācīties no savām kļūdām. Ir saprotams, kāpēc skatītāji ir tik ļoti mīl “Skroderdienas” un katru gadu ap Jāņu laiku visur tiek rīkotas izrādes. Tradīcijas, jautrība, dabiskums, optimisms, mīlestība, vitalitāte un pazīstamie tēli piesaista skatītāju. Kamēr cilvēki ticēs mīlestības spēkam un godās senču mantojumu, “Skroderdienas Silmačos” būs aktuālas. <i>Māra Bitāne, skatītāja. Pieejams:</i> https://thevalkyriesdiary.com/2014/06/16/nemirstiganu-laika-klasika-rudol-fa-blaumana-luga-skroderdienas-silmacos/	

4. tabula. R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” kritiķu vērtējumā

Ādolfs Alunāns 1869. gadā latviešiem skaidroja teātra jēdziena būtību. Viņš rakstīja: “Teātris ir kā spogulis, kurā mēs paši savus labus un nelabus darbus, savas prieku un bēdu dienas, savu dzīvošanu redzam.” (Baltijas Vēstnesis, 1969. gada 19. aprīlī)
Šai Ādolfa Alunāna formulai pilnīgi atbilda Rūdolfā Blaumaņa “Skroderdienas”. Tajās kā spogulī redzam paši sevi. Tā ir mūsu dzīvošana. Kaut arī ir cits laiks un apstākļi.

Viktors Hausmanis, literatūrzinātnieks.

Pieejams: Laiks, 09.02.2002, www.periodika.lv

10. uzdevums

Izlasi viedokļus par R. Blaumaņa lugu!

Izraksti atslēgas vārdus, kas raksturo autora attieksmi pret šo darbu!

Lugas vērtējums	Atslēgas vārdi
Nacionālā teātra aktieris, vairāku lomu tēlotājs Voldemārs Šoriņš: Blaumanis ir uzminējis cilvēka laimes formulu – pēc kā cilvēks ilgojas, ko vēlas saņemt. Uzvar mīlestība, humors, vitalitāte, kas nāk no 3 “vecenēm”. Arī jaunā paaudze, bērni – manuprāt, tā ir sava veida attīrīšanās, īpaši tagad.	
Režisore Indra Roga (2010): Aktieriem Blaumanis un “Skroderdienas” izskatās vienkārši. Bet nav nemaz vienkārši, jo sajūst savienojumu starp psiholoģiju un spēles teātri nav vienkārši. Šajā materiālā ir nepieciešami ļoti savdabīgi aktieri un daudz spēka. Pa šiem gadiem leviņa ir mainījusies divreiz. Tagad ir mainījušies Kārlēns un Rūdis. Šogad jauniešu trio ir pavisam jauns, Jānis Vimba un Arturs Krūzkops ir pārcēlušies uz bēniņiem. Ir lietas, kuras mēs katru gadu mēģinām uzlabot, saprast dziļāk, skaidrāk. Šogad mēs strādājām ar Elīnu un Aleksi. Gribas Elīnai noņemt stereotipu, cietējas tēlu. Mums gribas kaut ko temperamentīgāku. Mēs gribam Elīnai dot lepnumu. Sākotnējā doma jau paliek, bet katrs aktieris atrod kaut ko interesantu klāt. Var saprast, kas patīk publikai un kas nepatīk. Parasti paliek tas, kas patīk. Izrādē uzrodas kaut kas jauns un īpašs. Gan jau arī no šī iestudējuma paliks tradīcijās kaut kas, ko nedrīkst neņemt vērā.	

Režisors Edmunds Freibergs (1994): Šī ir ļoti latviska luga un ļoti sirsnīga luga. Pēc formas tā man atgādina harmonisko, latvisko māla krūzi ar ļoti skaistu, dzirdu glazūru. Lugas latviskums slēpjas: • atpazīstamībā; • raksturu atpazīšanā; • dramatiskā un komiskā savienojumā. Šai lugai ir īpaša vieta un nozīme Latvijas Nacionālā teātra vēsturē. Tas ir pozitīvs un gaišs notikums visam teātra kolektīvam. Luga ir patiesa vērtība. Luga daudzus gadus skatītājiem dod dzīvesprieku un optimismu. Blaumaņa luga un arī iestudējums vienmēr ir bijis par mīlestību. Ar mīlestību var pateikt visu un neko.	
Režisors Intars Rešetins (2018): Blaumaņa daiļradē pats galvenais ir trāpīgais cilvēcības, mīlestības, latvietības kods.	
Režisors Zigurds Neimanis (2017): Rūdolfa Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” ir vispopulārākais latviešu autora sacerējums. Dažādos laikos lugu ir redzējuši skatītāju tūkstoši. “Skroderdienas” ir izturējušas patiesi ievērojamu latviešu tautas mīlestības laika pārbaudi – vairāk nekā 100 gadu. Tāpēc ikviens Latvijas teātris ir uzskatījis par pienākumu šos “sadzīves skatus ar dziedāšanu” ietvert savā repertuārā. Šo lugu labi var rādīt brīvdabas estrādēs. Profesionāli un pašdarbnieku to ir darījuši ļoti daudzas reizes. Varbūt panākumi ir tāpēc, ka Blaumanim ir izdevies parādīt visu 3 paaudžu problēmas. Ir vecenes ar savām bēdām. Ir mīlētāji un cietēji ar savām problēmām. Un ir tīņi ar savām problēmām. Interesanti, ka lugā mēs to visu varam apskatīt kopā. Izrāde ir lustīgs gabals. Tā jau sākumā bija paredzēta ar daudz dziesmām. Varbūt lai varoņu ciešanas nebūtu tik lielas, jo šī tomēr ir komēdija.	

Nacionālā teātra bijušais direktors Ojārs Rubenis:

Domāju, ka “Skroderdienu” fenomens meklējams mūsu vēsturē. Lai gan šobrīd vairākums Latvijas iedzīvotāju ir pilsētnieki, mēs visi pagātnē nākam no laukiem. Tāpēc mums jau zemapziņas līmenī ir tuva šī lauku saime. Atšķirībā no šodienas urbānās vides laukos cits citu pazīst. Tur gatavošanās kāzām un skroderu atbraukšana ir gadsimta notikums. Tur viss ir pa īstam un pamatīgi. Tur ir tiešā saikne ar dabu, tās ritmu un tradīcijām. Tās ir sava veida ilgas pēc harmonijas un mājām.

11. uzdevums

Ir vairāki viedokļi par R. Blaumaņa lugas sižeta iedvesmas avotu.

Iepazīsties ar šiem viedokļiem!

Rūdolfis Blaumanis šo lugu sarakstīja vairākus gadus pēc Jāņa Poruka stāsta “Krusttēvs Dāvis” publicēšanas. Blaumanis izmantoja skroderu parādīšanos lauku sētā un Silmaču vārdu. Pēteris Blaus atceras: “Porukssadusmojās uz Blaumani, jo Blaumanis paņēma viņa sižetu. Naida sekas bija abpusēji rakstīti satīriski stāstiņi.

Pieejams: www.la.lv/sniega-pikas-janu-zalu-vieta

“Mājas Viesa Mēnešraksts” 1900. gada janvārī publicēja Poruka tēlojumu “Krusttēvs Dāvis”. Laikraksta redakcijā tolaik strādāja gan Blaumanis, gan Poruks. Otrā rindkopa skan šādi: “Gribēju sākt humoristīgu stāstu ar nosaukumu “Skroderu dienas Silmačos”. Domās redzu, kā

- Andrievs ar dzeltenu zirgu ie brauc pagalmā;
- Andrievs pašapzinīgi sēž uz skrodera lādes;
- jautrs un lokans meistars ar metramēru rokā pa vārtiem ienāk svilpodams.

Bet abus meistara mācekļus nevaru iedomāties. Viņu sejas man jau tā kā veidojas, bet smaids ir stereotipiski, neapprakstāmi. Taču es dzirdu abu zēnu smiešanos par Annu, kura stāv klēts augšā pie loga. Anna nosarkusi dusmojas par abiem zēniem, kuri aiznesuši trepes. Pašlaik šī viela man vēl nav gatava!” Pāriet gads, pusotrs gads, un nekur nekas ar Poruka vārdu “Silmaču” sakarā neparādās. Tātad viela vēl joprojām nav gatava. “Humoristīga” viela nemaz neatbilst Poruka talanta ievirzei. Poruks to ir sapratis un no savas ieceres atteicies. Varbūt, ka abi kolēģi par to ir runājuši.

Blaumanis sāk rakstīt lugu tikai 1901. gada vēlā pavasarī. Tas ir pusotru gadu pēc Poruka publiskās atteikšanās no savas ieceres. Vai tiešām šo vienu rindkopu ar domu par skroderu ie braukšanu pagalmā un divu “neliešu zēnu smiešanos” kāds nopietni var pielīdzināt Blaumaņa lugai? Blaumanis sākotnējo lugas nosaukumu “Nomaldījušās sirdis” nomainījis ar “Skroder(u)dienām Sil(a)mačos”. Par to tiešām var teikt paldies Porukam! Un paldies Porukam arī par to, ka viņš šo stāstu neuzrakstīja. Kā mēs dzīvotu, ja mums nebūtu Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos”?

Līvija Volkova. *Skroderdienas Silmačos*. Karogs, 01.06.1995. Pieejams: periodika.lv

Pārrunāji grupā!

- Vai šādu rīcību var uzskatīt par ideju zagšanu? Kā tu to vērtē?
- Vai ideju pārmantošana pasaules kultūrā ir reta parādība?
- Atcerieties:
 - ✓ Par kuriem darbiem latviešu un pasaules kultūrā var teikt: “Tas jau ir izmantots, redzēts vai dzirdēts”?
 - ✓ Kurš darbs ir kļuvis populārāks, pazīstamāks – autentiskais darbs vai tā interpretācija?

12. uzdevums

Izlasi uzdevumus!

Veic vienu no uzdevumiem!

Uzraksti vērtējuma kartē 1 teikumu garu pamatojumu, kāpēc tu izvēlējies šo uzdevumu!

- Izveido domu karti par Rūdolfa Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos” popularitāti!
- Uzraksti 10 tēzes par lugas popularitāti, izmantojot iepriekš doto informāciju!

tēze -es, dsk. ģen. -žu, s.

1. Īsi formulēts atzinums, secinājums.

Avoti: LLVV

- Uzraksti viedokli (90–110 vārdi) par Rūdolfa Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos” popularitāti!
- Uzraksti pārdomu darbu par vienu no tematiem!
 - ✓ **Katrai paaudzei savas “Skroderdienas”**
 - ✓ **R. Blaumaņa lugas “Skroderdienas Silmačos” popularitātes fenomens**
 - ✓ **R. Blaumaņa luga “Skroderdienas Silmačos” – arī mūsdienu sabiedrības atklājēja**